

*Загальноосвітня школа І-ІІІ ст. с. Озерці
Горохівського району Волинської області*

**ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ
ПРОЕКТІВ НА УРОКАХ, У
ВИХОВНІЙ І ПОЗАУРОЧНІЙ
РОБОТІ**
(*методичні рекомендації*)

ОЗЕРЦІ 2015

Кальчевська Зоя Миколаївна у 1990 році закінчила фізико-математичний факультет Луцького державного педагогічного інституту ім. Лесі Українки за спеціальністю «Математика і фізика».

З 2003 року працює учителем математики, а з 2007 року заступником директора з навчально-виховної роботи загальноосвітньої школи I-III ст. с. Озерці. Спеціаліст вищої категорії. Стаж роботи - 24 роки.

В даній роботі подано методичні рекомендації з впровадження методу проєктів в навчальний процес та використання проєктного методу у виховній та позаурочній роботі, перелік основних компетентностей і загальнонавчальних вмінь та навичок, які формуються в результаті роботи учнів над проєктами. Наведено приклади проєктів реалізованих в початковій та основній школі.

Рецензент: Дядюк Р.І. – директор загальноосвітньої школи І-ІІІ ст. с. Озерці.

Схвалено на засіданні методичної ради, протокол №3 від 29.12.2014 р.

Кальчевська Зоя Миколаївна у 1990 році закінчила фізико-математичний факультет Луцького державного педагогічного інституту ім. Лесі Українки за спеціальністю «Математика і фізика».

З 2003 року працює учителем математики, а з 2007 року заступником директора з навчально-виховної роботи загальноосвітньої школи І-ІІІ ст. с. Озерці. Спеціаліст вищої категорії. Стаж роботи - 24 роки.

В даній роботі подано методичні рекомендації з впровадження методу проєктів в навчальний процес та використання проєктного методу у виховній та позаурочній роботі, перелік основних компетентностей і загальнонавчальних вмінь та навичок, які формуються в результаті роботи учнів над проєктами. Наведено приклади проєктів реалізованих в початковій та основній школі.

Рецензент: Дядюк Р.І. – директор загальноосвітньої школи І-ІІІ ст. с. Озерці.

Схвалено на засіданні методичної ради, протокол №3 від 29.12.2014 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ І. МЕТА І ЗАВДАННЯ ПРОЕКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ.....	5
РОЗДІЛ ІІ. КЛАСИФІКАЦІЯ ТИПІВ ПРОЕКТІВ.....	7
РОЗДІЛ ІІІ. ТЕХНОЛОГІЯ ПРОЕКТНОГО НАВЧАННЯ.....	9
РОЗДІЛ ІV. ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ НА УРОКАХ ТА ФОРМУВАННЯ ОСНОВНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ І ЗАГАЛЬНОНАВЧАЛЬНИХ ВМІНЬ ТА НАВИЧОК УЧНІВ.....	12
РОЗДІЛ V. ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	15
РОЗДІЛ VI. ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИХОВНІЙ ТА ПОЗАУРОЧНІЙ РОБОТІ.....	19
1.ДОСЛІДНИЦЬКИЙ ПРОЕКТ УЧНІВ 4 КЛАСУ З ВИКОРИСТАННЯМ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ «ІНОЗЕМНІ ПРИБУЛЬЦІ».....	23
2.ЕКОЛОГІЧНИЙ ПРОЕКТ УЧНІВ 8 КЛАСУ «ЯЛИНКА БЕЗ ЯЛИНКИ»	34
ВИСНОВКИ.....	42

ЛІТЕРАТУРА.....44

ВСТУП

Сьогодні все наполегливіше вимагає пошуку таких форм та методів навчання і виховання, впровадження яких сприяло б активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів, підвищувало б ефективність набуття учнями нових знань, вмінь, розвивало б творчу активність, а також навички колективно злагоджених дій.

Активізації навчально-виховної діяльності педагоги досягають різними засобами. Одні спрямовують свою увагу на ігрові методики, інші вдаються до різноманітних форм роботи в групах, парах. Треті використовують проектні методи. Але усі ці засоби належать до системи інтерактивного навчання і виховання, метою якого є модифікація сучасного навчально-виховного процесу.

Проектування у навчально-виховному процесі пов'язане з побудовою самостійної діяльності учнів і орієнтоване на одержання нових знань, створення певного продукту.

Важливо, що проектна діяльність спрямована на чітке виконання певних кроків:

- постановка питання, яке потребує практичного вирішення;
- встановлення шляхів для вирішення проблеми;
- різнопланові дослідження;
- вилучення певного результату.

Завжди педагог та учень бачать результат в системі ланцюжка: проблема – діагностичний етап – теоретичний етап – дослідницька діяльність – аналітичний етап – висновок – розв'язання проблеми.

Метод проектів вирішує такі педагогічні завдання:

- реалізація учнями як дослідницьких так і практичних завдань, дає їм можливість почуватися особистостями, дотичними до справ суспільства;
- учні, виконуючи проекти, виробляють навички контактів із зовнішнім світом: спілкування із вчителями, вихователями, адміністрацією школи, органами місцевого самоврядування, керівниками архівів, бібліотек;
- розвиває творчу думку та навички роботи з джерелами інформації, допомагає

вирішити і проблеми практично зорієнтованих учнів, яким важко виявити себе на уроках, на заняттях у групі продовженого дня, а реалізуючи проект, вони виявляють найрізноманітніші здібності;

– метод проектів є тим середовищем, у якому учні набувають сил, впевненості, а ситуація успіху може стати відправною точкою для подальшого зростання у власних очах;

– досвід проектної діяльності знадобиться учням не лише в їх самоосвіті та самореалізації, а взагалі в житті.

Застосування методу проектів – це нагальна потреба нашого часу. Метод проектів засвідчує повну узгодженість навчання з життям, з інтересами учнів. Він ставить учня у становище дорослої людини. Це цільовий акт діяльності, в основі якого – інтереси учня. Успіху індивідуальної навчально-виховної діяльності (розвитку) в умовах класно-групової роботи можна досягнути тим, що предметом особливого аналізу для вчителя і власне учня мають бути дії всіх учасників проекту.

Робота над проектом — практика особистіно-орієнтованого навчання в процесі конкретної праці учня, на основі вільного вибору, з урахуванням його інтересів. У свідомості учня це має такий вигляд: "Все, що я пізнаю, я знаю, і для чого це мені треба і де я можу ці знання застосувати".

Для педагога — це прагнення знайти розумний баланс між академічними і прагматичними знаннями, вміннями та навичками.

Навчальне проектування орієнтоване перш за все на самостійну діяльність учнів — індивідуальну, парну або групову, яку учні виконують впродовж визначеного відрізка часу.

Технологія проектування передбачає розв'язання учнем або групою учнів якої-небудь проблеми, яка передбачає, з одного боку, використання різноманітних методів, засобів навчання, а з другого — інтегрування знань, умінь з різних галузей науки, техніки, творчості.

Результати виконання проектів повинні бути "відчутні": якщо це теоретична проблема, то конкретне її рішення, якщо практична — конкретний результат,

готовий до впровадження.

Проектна технологія передбачає використання педагогом сукупності дослідницьких, пошукових, творчих за своєю суттю методів, прийомів, засобів.

РОЗДІЛ І. МЕТА І ЗАВДАННЯ ПРОЕКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ

Суть проектної технології — стимулювати інтерес учнів до певних проблем, що передбачають володіння визначеною сумою знань та через проектну діяльність, яка передбачає розв'язання однієї або цілої низки проблем, показати практичне застосування надбаних знань. Від теорії до практики, гармонійно поєднуючи академічні знання з прагматичними, дотримуючи відповідний їх баланс на кожному етапі навчання.

Метою навчального проектування є створення педагогом таких умов під час освітнього процесу, за яких його результатом є індивідуальний досвід проектної діяльності учня.

Проектна діяльність є індивідуальною дією, результатом якої може бути корисний матеріал або нематеріальний продукт. Отже, вона має практичну цінність. Під час використання проектної технології вирішується ціла низка різнорівневих дидактичних, виховних і розвивальних завдань: розвиваються пізнавальні навички учнів, формується вміння самостійно конструювати свої знання, вміння орієнтуватися в інформаційному просторі, активно розвивається критичне мислення, сфера комунікації тощо.

Основні завдання проектної технології:

1. Не лише передати учням суму тих чи інших знань, а навчити здобувати ці знання самостійно, вміти застосовувати їх для розв'язання нових пізнавальних і практичних завдань.
2. Сприяти учневі у здобутті комунікативних навичок, тобто здатності працювати у різноманітних групах, виконуючи всілякі соціальні ролі (лідера, виконавця, посередника тощо).
3. Розширити коло спілкування дітей, знайомство з іншими культурами, різними точками зору на одну проблему.

4. Прищепити учням уміння користуватися дослідницькими прийомами: збирати необхідну інформацію, вміти її аналізувати з різних точок зору, висувати різні гіпотези, вміти робити висновки.

Які ж основні вимоги висуває проектна технологія до її організації:

- наявність значущої у дослідницькому, творчому плані проблеми (завдання), що потребує інтегрованих знань, дослідницького пошуку для її розв'язання (наприклад, дослідження демографічної проблеми у різних регіонах світу; проблема впливу кислотних дощів на довкілля тощо);
- практична, теоретична, пізнавальна значущість передбачуваних результатів (наприклад, доповідь у відповідні служби про демографічний стан певного регіону, фактори, що впливають на цей стан, тенденції, простежуванні у розвитку цієї проблеми, спільний випуск газети, альманаху з репортажами з місця подій);
- самостійна (індивідуальна, парна, групова) діяльність учнів;
- структурування змістової частини проекту (з указуванням поетапних результатів);
- використання дослідницьких методів: визначення проблеми досліджуваних завдань, що впливають з неї, висунення гіпотези їх розв'язання, обговорення методів дослідження, оформлення кінцевих результатів, аналіз отриманих даних, підбиття підсумків, коректування, висновки .

Можуть бути різні підстави для вибору тематики проекту, її може бути сформульовано вчителями з урахуванням навчальної ситуації зі свого предмета, інтересів і здібностей учнів. Тематику проекту можуть запропонувати і самі учні.

Результати проектів повинні бути матеріальними, тобто відповідно оформленими — відеофільм, альбом, бортжурнал, комп'ютерна газета, альманах тощо.

РОЗДІЛ II. КЛАСИФІКАЦІЯ ТИПІВ ПРОЕКТІВ

Дослідницькі проекти — потребують добре обміркованої структури, визначеної мети, актуальності предмета дослідження для всіх учасників, соціальної значущості, продуманості методів, у тому числі експериментальних методів обробки результатів. Вони повністю підпорядковані логіці дослідження і мають відповідну структуру: визначення теми дослідження, аргументація її актуальності, визначення предмета й об'єкта, завдань і методів, визначення методології дослідження, висунення гіпотез розв'язання проблеми і намічення шляхів її розв'язання.

Творчі проекти — не мають детально опрацьованої структури спільної діяльності учасників, вона розвивається, підпорядковуючись кінцевому результату, прийнятій групою логіці спільної діяльності, інтересам учасників проекту. Вони заздалегідь домовляються про заплановані результати і форму їх представлення — рукописний журнал, колективний колаж, відеофільм, вечір, свято тощо. І тоді потрібні сценарій фільму, програма свята, макет журналу, альбому, газети.

Ігрові проекти — учасники беруть собі визначені ролі, обумовлені характером і змістом проекту. Це можуть бути як літературні персонажі, так і реально існуючі особистості, імітуються їх соціальні і ділові стосунки, які ускладнюються вигаданими учасниками ситуаціями. Ступінь творчості учнів дуже високий, але домінуючим видом діяльності все-таки є гра.

Інформаційні проекти — спрямовані на збирання інформації про який-небудь об'єкт, явище, на ознайомлення учасників проекту з цією інформацією, її аналіз і узагальнення фактів. Такі проекти потребують добре продуманої структури, можливості систематичної корекції у ході роботи над проектом. Структуру такого проекту можна позначити таким чином: мета проекту, його актуальність; методи отримання (літературні джерела, засоби масової інформації, бази даних, у тому числі й електронні, інтерв'ю, анкетування тощо) та обробки інформації (її аналіз, узагальнення, зіставлення з відомими фактами, аргументовані висновки); результат (стаття, реферат, доповідь, відеофільм);

презентація (публікація, у тому числі в електронній мережі, обговорення у телеконференції). Такі проекти можуть бути органічною частиною дослідницьких проектів, їхнім модулем.

Практико-орієнтовані проекти — результат діяльності учасників чітко визначено з самого початку, він орієнтований на соціальні інтереси учасників (документ, програма, рекомендації, проект закону, словник, проект шкільного саду). Проект потребує складання сценарію всієї діяльності його учасників з визначенням функцій кожного з них. Особливо важливими є хороша організація координаційної роботи у вигляді поетапних обговорень та презентація одержаних результатів і можливих засобів їх упровадження у практику.

За характером контактів проекти поділяються на внутрішні та міжнародні. Внутрішніми називають проекти, організовані або всередині однієї школи, або між школами, класами всередині регіону, країни. У міжнародних проектах беруть участь представники різних країн, для їх реалізації можуть застосовуватися засоби інформаційних технологій.

За кількістю учасників проекти поділяються на особистісні, парні та групові.

За тривалістю проведення проекти розрізняють: короткодючі (кілька уроків з програми одного предмета), середньої тривалості (від тижня до місяця), довготривалі (кілька місяців).

На практиці частіше доводиться мати справу зі змішаними типами проектів.

Дуже важливо організувати зовнішню оцінку виконання проекту, що дозволяє підвищити ефективність його виконання, усунути труднощі, вносити вчасну корекцію. В ігрових проектах, що мають характер змагання, може використовуватися бальна система. Важко оцінювати проміжні результати у творчих проектах. Але здійснювати моніторинг все одно необхідно, щоб допомогти, коли це потрібно.

РОЗДІЛ III. ТЕХНОЛОГІЯ ПРОЕКТНОГО НАВЧАННЯ

Загальну схему технології проектного навчання можна зобразити у вигляді такої таблиці:

№	Етапи діяльності	Зміст діяльності
1.	Підготовка. Визначення теми і мети проекту.	Учні: обговорення, пошук інформації. Вчитель: заява задуму, мотивація, допомога у постановці завдань.
2.	Планування: а) визначення джерел, засобів збору, методів аналізу інформації, засобів представлення результатів; б) установлення критеріїв оцінки результату і процесу.	Учні: формулюють завдання і виробляють план дій, Вчитель: коректує, пропонує ідеї, висуває пропозиції.
3.	Збір інформації (спостереження, робота з літературою, анкетування, експеримент).	Учні: збирають інформацію. Вчитель: спостерігає, непрямо керує діяльністю.
4.	Аналіз. Аналіз інформації, формулювання висновків.	Учні: аналізують інформацію. Вчитель: коректує, спостерігає, радить
5.	Подання й оцінка результатів (усний, письмовий звіт та оцінка результатів і процесу дослідження за вчасно встановленими критеріями).	Учні: аналізують інформацію, Вчитель: коректує, спостерігає, радить. Вчитель і учні беруть участь у колективному обговоренні, оцінюють зусилля, використані можливості, творчий підхід.

Визначають чотири етапи проектування: початковий (розробка основних

ідей, констатація вивченості проблеми, збір і аналіз даних, обґрунтування актуальності, формулювання гіпотези (припущення, що стосується результатів та способів їхнього досягнення); етап розробки (передбачення виконавця (виконавців), формування груп, усвідомлення завдань, планування діяльності, розробка змісту етапів, визначення форм і методів керування і контролю, корекція з боку педагога); етап реалізації проекту (інтегрування й акумулювання всієї інформації з урахуванням теми, мети; підготовка наочно-графічного матеріалу, розробка аудіо-відео ряду проекту: контроль і корекція проміжних результатів, співвіднесення їх з визначеною метою, керівництво, координація роботи учнів); завершення проекту.

Головні умови організації роботи над проектом.

- Знання вчителем особливостей проектної методики, усвідомлення широких можливостей розвитку учнів у процесі проектної діяльності.
- Навчання учнів володінню технологією проектної діяльності (уміння визначати мету, задачі, бачити предмет дослідження, визначати гіпотезу, планувати власну діяльність і діяльність своїх товаришів). Здатність чітко, систематично виконувати сплановану роботу, що є неодмінною умовою для розвитку учнів у процесі реалізації проекту.
- Прагнення учнів брати участь у роботі над проектом; визначений рівень володіння знаннями з предмета й загальнонавчальних інтелектуальних умінь.
- Доводити проект до кінця, поетапно узгодивши проміжні результати з учителем.
- наявність інформації про хід проекту.

Методика проектної діяльності.

- Вибір проблеми, обґрунтування практичної значимості її вирішення.
- Вивчення мети й поетапних задач.
- Визначення масштабів роботи, засобів і методів досягнення мети, рамки інтеграції з іншими предметами, передбачувані складності, терміни, поділ усієї роботи на етапи.
- Формулювання гіпотези, ідеї реалізації.

- Вибір виконавця чи команди для здійснення проекту. Розподіл обов'язків на кожному етапі реалізації проекту при загальній рівноправності учасників.

Мотивація учасників.

- Планування загальної моделі й структури проекту. (Модель — це умовний образ, схема кінцевого результату проекту.)

- Вибір двох учнів, що відповідають за інформаційне забезпечення проекту, — випуск бюлетенів. Позначення основних принципів оформлення, періодичності випуску.

Вимоги.

- Проект розробляється з ініціативи учнів, але тема може бути запропонована й учителем. Тема для всього класу може бути одна, але шляхи її реалізації в кожній групі можуть бути різні. Можливо одночасне виконання учнями в класі різних проектів.

- Проект варто робити значимим для найближчого й опосередкованого оточення учнів.

- Робота з проекту має дослідницький характер, моделює роботу в науковій лабораторії й тому необхідно розробляти апарат дослідження, обґрунтовувати його.

- Проект педагогічно значимий, тобто учні в процесі його здійснення здобувають нові знання, будують нові відносини, опановують загальнонавчальні вміння.

- Проект заздалегідь спланований, сконструйований спільними зусиллями вчителя й учнів, але в той же час у міру його розгортання допускаються гнучкість і зміни.

- Проект рекламується в рамках класу, паралелі, школи з метою підвищення мотивації учнів у його реалізації, розгортається його суспільна значимість.

- Проект реалістичний, має визначену практичну значимість, зорієнтований на можливості учнів. Припускається широке розмаїття тем.

РОЗДІЛ ІV. ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ НА УРОКАХ ТА ФОРМУВАННЯ ОСНОВНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ І ЗАГАЛЬНОНАВЧАЛЬНИХ ВМІНЬ ТА НАВИЧОК УЧНІВ

За цільовим спрямуванням навчальні предмети можуть бути поділені на дві великі групи.

Перша група – це предмети, що формують систему спеціальних і загальнонавчальних знань і вмінь учнів.

Основна роль у логіці побудови освітнього процесу у ході викладання цих предметів належить змісту навчання. Систематична побудова навчальної програми – умова високої якості знань « на виході» - диктує жорсткий відбір форм і методів навчання. У звичайній свідомості це «серйозні » предмети, такі, як українська мова і література, історія, географія, біологія, хімія, фізика, математика. На уроках цієї групи метод проектів має відносно низьку ефективність, що довела і світова, і вітчизняна практика. Реалізація проектної діяльності з цих дисциплін краще за все відбувається в позакласній діяльності, особливо у формі міжпредметних проектів.

Друга група предметів орієнтована на формування компетентностей (громадянської, інформаційної, комунікативної та інших). Ці предмети не так тісно пов'язані зі своєю науковою основою і мають переважно інтегративний і/ або прикладний характер. Крім того, всі вони тісно пов'язані з навколишнім життям і майбутньою професійною або суспільною діяльністю школярів. До даної групи належать такі предмети, як: іноземні мови, інформатика, технології, суспільствознавство, екологія. Для даних предметів питання про те, як їх вивчати, має не меншу, а часто й більшу значущість, ніж питання про те, що вивчати в межах даних курсів. Викладання даних дисциплін не тільки припускає, але й вимагає введення методу проектів, як в класно-урочну, так і позаурочну діяльність учнів

Готуючи проект учні формують та розвивають наступні компетентності:

- саморозвитку й самоосвіти (виділення головного, узагальнення власних знань, організація самоосвітньої діяльності, визначення перспективи діяльності, залучення та збагачення власного досвіду);
- інформаційну (використання різних джерел інформації, аналіз інформації, розуміння та усвідомлення інформації, вміння переробляти інформацію для отримання певного продукту, вміння користуватися новими інформаційними технологіями);
- продуктивної діяльності (активізація творчих здібностей, вміння побачити та сформулювати проблему);
- полікультурну (повага до чужої праці, формування загальнолюдських цінностей, забезпечення розширеного кругозору та підвищення культурного рівня учнів, вплив освітнього середовища на розвиток учнів);
- комунікативну (обговорення проблеми, формування власної точки зору, вміння доводити власну позицію, розвиток культури мовлення, вміння презентувати свій продукт, адекватне ставлення до критики);
- соціальну (забезпечення співробітництва, здійснення роботи в команді, усвідомлення власного внеску у спільну роботу, формування адекватної оцінки і самооцінки, вміння використовувати власний досвід).

В процесі проектної діяльності формуються загальнонавчальні вміння і навички:

1.Рефлексивні вміння:

- уміння зрозуміти задачу, для розв'язання якої недостатньо знань;
- уміння відповідати на питання: чого потрібно навчитися для розв'язання поставленої задачі?;

2.Пошукові (дослідні) вміння:

- уміння самостійно генерувати ідеї, тобто знаходити засіб дії, застосовуючи знання з різноманітних галузей;
- уміння самостійно знайти в інформаційному полі інформацію, якої не вистачає;

- уміння запросити експерта (вчителя, консультанта, фахівця) інформацію, якої не вистачає;
- уміння знаходити декілька варіантів розв'язання проблеми;
- уміння висувати гіпотези;
- уміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки.

3. Навички оціночної самостійності.

4. Уміння й навички роботи в співробітництві:

- уміння колективного планування;
- уміння взаємодіяти з будь-яким партнером;
- уміння надавати взаємодопомогу в групі під час розв'язання загальних задач;
- навички ділового партнерського спілкування;
- уміння знаходити й виправляти помилки в роботі інших учасників групи.

5. Менеджерські вміння й навички:

- уміння проектувати процес (виріб);
- уміння планувати діяльність, час, ресурси;
- уміння приймати рішення й прогнозувати наслідки;
- навички аналізу власної діяльності (її ходу і проміжних результатів).

6. Комунікативні вміння:

- уміння ініціювати навчальну взаємодію із дорослими – вступати в діалог, ставити запитання тощо;
- уміння вести дискусію;
- уміння відстоювати свою точку зору;
- уміння знаходити компроміс;
- навички інтерв'ювання, усного опитування і т. ін.

7. Презентаційні вміння й навички:

- навички монологічної мови;
- уміння впевнено триматися під час виступу;
- артистичні вміння;
- уміння використати різноманітні засоби наочності під час виступу;
- уміння відповідати на незаплановані запитання.

РОЗДІЛ V. ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

1. Особливості навчальних проектів молодших школярів

Розвиток особистості відбувається тоді, коли створено необмежені можливості діяти і самовдосконалюватися. Метод проектів дає такі можливості і тому увійшов у навчально-виховний процес усіх трьох вікових ланок школи. Звичайно, вік накладає природні обмеження на організацію проектної діяльності молодших школярів, однак розпочинати залучати дітей до проектної діяльності варто обов'язково. Справа у тому, що саме у молодшому шкільному віці закладається цілий ряд ціннісних установок, особистісних якостей та ставлень. Якщо ця обставина не враховується, якщо цей вік сприймається як «прохідний» для методу проектів, то порушується послідовність між етапами розвитку навчально – пізнавальної діяльності учнів і значній частині школярів так і не вдається пізніше досягти бажаних результатів у проектній діяльності.

У молодшому віці початкової школи (1-2-і класи) діти входять в проблемну ігрову ситуацію (провідна роль вчителя); активізуються бажання шукати шляхи вирішення проблемної ситуації (разом з вчителем); формуються початкові передумови дослідницької діяльності (практичні досліди).

У більш старшому віці початкової школи (3-4-і класи) - формуються передумови пошукової діяльності, інтелектуальної ініціативи; розвиваються уміння визначати можливі методи рішення проблеми за допомогою дорослого, а потім і самостійно; формуються уміння застосовувати дані методи, сприяючі рішенню поставленої задачі, з використанням різних варіантів; розвиваються бажання користуватися спеціальною термінологією, ведення конструктивної бесіди в процесі спільної дослідницької діяльності.

Теми дитячих проектних робіт краще обирати зі змісту навчальних предметів або із близьких до них галузей, тому що для проекту потрібна особистісно-значуща і соціально-значуща проблема, яка знайома молодшим школярам і має для них самих значення. Проблема проекту або дослідження, яка забезпечує мотивацію включення школярів у самостійну роботу, повинна бути в

галузі пізнавальних інтересів учнів і знаходиться в зоні їх найближчого розвитку. Тривалість виконання проекту доцільно обмежити одним уроком (можливо, спареними уроками) або одним-двома тижнями у режимі класно-позакласних занять. Крім того, важливо ставити разом з учнями і навчальні цілі для оволодіння прийомами проектування як загально навчальними вміннями. Наприклад, можна поставити дітям такі запитання: Які вміння знадобляться для виконання цього проекту? Чи володієте ви цими вміннями в достатній мірі? Яким чином ви зможете здобути необхідні вам вміння? Де ще ви зможете пізніше застосовувати такі вміння?

Багато уваги від учителя вимагає і процес осмислення, цілеспрямованого здобування і застосування школярами знань, потрібних у тому чи іншому проекті. Від учителя при цьому вимагається особлива тактовність, делікатність, щоб не «нав'язати» учням інформацію, а спрямувати їх самостійний пошук, наприклад поставити запитання: чи все ви знаєте, щоб виконати даний проект? Яку інформацію вам треба отримати? До яких джерел слід звернутися (Інтернет, довідники, художня література, підручники)?

Участь у проектній діяльності молодших школярів— складна праця і для вчителя, і для учня, і для батьків. Проект передбачає самостійну діяльність учня, однак завдання батьків – знати суть цієї проектної діяльності, її етапів, вимог до процесу та результату виконання, щоб бути готовими у разі потреби допомогти своїй дитині. Батьки повинні показати дітям приклад у своєму прагненні вирішувати різноманітні проблеми, допомагати дітям засвоювати нові знання, не намагатися все зробити замість них, не висловлювати негативних суджень, якщо щось не виходить, а головне не стримувати ініціативу і вчити доводити справу до кінця. Батьки грають роль джерела інформації нарівні з іншими – такими, як книги, фільми, Інтернет та інші. Право вільного вибору джерела інформації надається дитині!

Таким чином, в ході роботи над проектом батьки можуть виступати одночасно у декількох ролях. Вони:

-консультують;

- слідкують за виконанням плану;
- вирішують оперативні питання;
- допомагають з попередньою оцінкою проекту;
- беруть участь у підготовці презентації;
- забезпечують найбільш оптимальний режим роботи та відпочинку.

Доцільно у процесі над проектом проводити з молодшими школярами екскурсії, прогулянки – спостереження, соціальні акції. У цьому контексті цікавими є опитування, інтерв'ю з деякими особами, для яких призначено дитячий проект.

Особливої уваги у початковій школі потребує завершальний етап проектної діяльності – презентація (захист) проекту. Для цього треба допомогти учням провести самоаналіз проекту, потім допомогти оцінити процес проектування за допомогою запитань. Також діти потребуватимуть допомоги при підготовці проекту до презентації. Захист проекту – завершальний етап його виконання, коли учні звітують про проведену нами роботу. Як правило, захист проектів здійснюється у формі виставки тих виробів, які вони створили. Крім того, іноді доцільно просити дітей підготувати невеликі виступи з розповіддю про свій проект. Після захисту проекту виготовлені вироби можна подарувати людям, чії потреби вивчали діти, членам родин учнів, можна передати у дитячий садок. Важливо, щоб діти відчули потребу у тих виробках, які вони виготовили, відчули атмосферу свята від того, що вони принесли людям радість.

Дуже важливе питання – оцінювання виконаних проектів, яке має носити стимулюючий характер. Школярів, які досягли особливих результатів у виконанні проекту, можна відзначити дипломами або пам'ятними подарунками, при цьому у початковій школі має бути заохоченим кожен учень, який взяв участь у виконанні проекту. На варто перетворювати презентацію у змагання проектів із присудженням місць. Краще виділити декілька номінацій і зробити так, щоб кожен проект «переміг» у якійсь номінації. Наприклад, можуть бути наступні номінації: «Пізнавальний проект», «Потрібний проект», «Пам'ятний проект», «Яскравий проект», «Веселий проект» тощо. Окрім особистих призів

можна приготувати спільний приз для усього класу за успішне завершення проектів. Це може бути похід до лісу, на виставку, в музей, на екскурсію і т.д

2. Види проектів для роботи з учнями початкових класів

2.1. Ранні проекти.

Ранні проекти – це зазвичай колекціонування різноманітних ілюстрацій та слів до них, які можуть використовуватися на уроках як словник, як матеріал для розвитку мовлення і збагачення кругозору учнів. Ці проекти доступні для першокласників у більш простому вигляді та з деякими ускладненнями в інших класах початкової школи.

Кольорові сторінки. В альбомі для малювання наклеюють аркуші або картон червоного, зеленого, жовтого, синього, білого, чорного та ін. кольору. Учні повинні знаходити різні картинки або їх малювати, підписувати внизу, наприклад, „зелене дерево”, „синя куля”, і приклеювати малюнок в альбом на сторінку з відповідним кольором.

Буквозошит. Зробити декілька зошитів з буквами. Учні малюють або вирізають малюнки предметів, що починаються на цю букву, підписують внизу ілюстрації і приклеюють у зошит з відповідною буквою. В подальшому, коли діти навчаться гарно писати, у ці зошити можна записувати приказки, загадки, короткі вірші, казки, фізкультхвилинки на всі букви алфавіту.

Цифроплакат. Учнями оформлюється плакат про цифри по мірі їх вивчення. Малюються картинки, записуються лічилки, казки, речення про цифри.

Картки предметів з крилами. Учні знаходять малюнки предметів або істот, у яких є крила: літак, птахи, комахи тощо. Роблять надписи і приклеюють на аркуші одного формату. Розпочату роботу в 1 класі за цими темами можна продовжувати в інших класах і поповнювати сторінки додатковим матеріалом. Можна вказувати дату, прізвище, клас, авторів робіт.

2.2. Проект – спостереження.

-Щоденник спостережень. Проекти про пори року.

-Проекти про домашніх тварин.

2.3. Проект – розповідь.

- Результат дитячої творчості і фантазії.
- Результат вивчення ряду тем шкільних предметів.
- Фантастична розповідь на задану (вигадану) тему.
- Патріотичні, історичні, географічні, природознавчі оповідання.
- Музичне оповідання.
- Розповідь-картина.
- Проект-розповідь за сюжетом фільму.

2.4. Конструктивний (матеріальний, предметний) проект.

- Виготовлення матеріальних предметів.
- Виготовлення листівок, закладок, іграшок, сувенірів, настільних ігор.

2.5. Екскурсійний проект.

Екскурсії, походи, експедиції, поїздки, подорожі, в тому числі й заочні.

РОЗДІЛ VI. ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИХОВНІЙ ТА ПОЗАУРОЧНІЙ РОБОТІ

Сучасний етап розвитку національної системи освіти та виховання характеризується поширенням інноваційних процесів. Навчально-виховна практика потребує технологій, які б сприяли створенню умов для саморозвитку та самореалізації особистості, забезпеченню щастя й радості дитинства, формуванню особистісної конкурентоздатності. Сьогодні окремі педагогічні технології у виховній роботі, які з'явилися в зарубіжній і вітчизняній педагогіці, достатньо обґрунтовані на науковому рівні й поступово впроваджують у навчально-виховну практику. Проектна діяльність особистості, що необхідна суспільству майбутнього і сьогоденню, виробляється в процесі виконання урочних та позаурочних проектів.

Завдання проекту не тільки в тому, щоб виконати якусь корисну роботу, а й у тому, щоб на цій роботі розширити свій світогляд, набути теоретичних знань. В основі проектної технології лежить розвиток пізнавальної та дослідницької діяльності учнів, уміння конструювати свої знання, орієнтуватися в інформаційному просторі, розвивати творчі здібності. Традиційний зв'язок

"учитель-учень" змінюється на "учень-учитель". Особливого значення набуває залучення школяра до процесу пошуку. Цінною є співпраця між учнями та вчителем. Важливим є не лише результат, а й процес досягнення результату.

Проектна діяльність дозволяє класним колективам:

- вивчати не тільки засоби, але й способи конкретної діяльності;
- розвивати пізнавальні навички учнів та вміння самостійно конструювати свої знання;
- розвивати критичне та творче мислення;
- розвивати вміння орієнтуватися в інформаційному просторі;
- організувати змістовне проведення позаурочного часу;
- усвідомлювати де і яким чином вона може бути використана на практиці.

Виконання класних проектів—це складна самостійна діяльність учнів під керівництвом класного керівника.

Вимоги до організації проектної діяльності в позаурочний час:

1. Наявність значущої у дослідницькому, творчому плані проблеми (завдання), що потребує інтегрованих знань, дослідницького пошуку для її розв'язання;
2. Практична, теоретична, пізнавальна значущість передбачуваних результатів;
3. Самостійна (індивідуальна, парна, групова) діяльність учнів;
4. Структурування змістової частини проекту (із зазначенням поетапних результатів);
5. Використання дослідницьких методів: визначення проблеми досліджуваних завдань, що впливають з неї, висування гіпотези їх розв'язання, обговорення методів дослідження, оформлення кінцевих результатів, аналіз отриманих даних, підбиття підсумків коригування, висновки.

Проекти у виховній та позаурочній роботі:

Ознака	Типи проектів
За методом чи видом діяльності домінуючим в проекті	дослідницькі, творчі, пригодницькі, рольово-ігрові, практико-орієнтовні, інформаційні
За видом координації проекту	безпосередній (гнучкий, жорсткий), прихований (неявний, імітуючий)
За характером контактів	внутрішній (локальний), регіональний, міжнародний
За кількістю учасників	персональний, парний, груповий
За часом проведення	короткостроковий, довгостроковий, епізодичний
За змістовним аспектом проекту	літературні, природничо-наукові, екологічні, мовні (лінгвістичні), культурологічні (країнознавчі), рольово-ігрові, спортивні, географічні, історичні, музичні

Для того щоб зацікавити дітей до проектної позаурочної діяльності класному керівнику як керівнику проектів необхідно знати:

- найважливішою умовою участі дітей у виконанні проекту є їх зацікавленість та високий ступінь інтересу;
- значну, майже вирішальну роль відіграє тематика самого проекту, яка повинна обиратися самими дітьми;
- свою роль, у проектній діяльності учні вирішують самостійно, без наполягання вчителя;
- кожен учасник проекту повинен чітко знати значущість, корисність та доцільність виконаної роботи;
- розподіл дітей на проектні групи та планове виконання завдань повинно проходити на добровільних засадах, без стороннього натиску дорослих тощо.

Тематика позаурочних проєктів може бути самою різноманітною, виходячи із проблем і потреб конкретного контингенту учнів .

Темою позаурочних проєктів можуть стати:

- школа (її історія, минуле і майбутнє, комфортні умови для навчання, оформлення школи кабінетів, музеїв тощо);
- шкільний двір, шкільний сад, майстерні;
- шкільна форма, шкільна газета, інформаційний центр (прес-центр), радіовузол тощо;
- обов'язки школяра, пам'ятки активу, шкільне законодавство;
- мої батьки, мій родовід, моя країна, моя родина;
- проблеми спілкування, дружби.-кохання, взаємовідносин між однолітками;
- світ навколо мене (хто я, я і дорослі, я і вчителі, я і мої друзі);
- екологічні проблеми міста, району, країни;
- народознавство, звичаї та традиції українського народу, народні ремесла та промисли;
- шкільні звички та їхній вплив на організм людини;
- чи можемо ми бути милосердними, як допомогти ветеранам тощо.

Використання проєктів у виховній роботі школи дозволяє включити в цей процес велику кількість школярів та організувати співпрацю вихователів та вихованців через активну та творчу діяльність.

Розвиток пізнавальних інтересів, творчих навичок, уміння самостійно здобувати знання є метою застосування проєктних технологій. Використання проєктних технологій у виховній роботі створює умови для всебічного розвитку особистості у процесі організації творчої діяльності.

